

فصل ششم

شکوفایی استان خوزستان

پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی

درس ۱۴ دستاوردهای استان پس از انقلاب اسلامی

با پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی در بهمن ۱۳۵۷ مردم ایران توانستند با الهام گرفتن از ارزش‌های دینی، از سلطه طاغوت رهایی یابند.

وجود بسترهای مناسب اقتصادی در خوزستان باعث شده که این استان پس از پیروزی انقلاب گام‌های مؤثری در تحقق اهداف توسعه بردارد. در این بخش مهم‌ترین دستاوردهای استان در سه بخش صنعت؛ کشاورزی و خدمات مورد بررسی قرار می‌گیرد.

الف) دستاوردهای بخش صنعت

خوزستان سومین استان صنعتی کشور است. مهم‌ترین طرح‌های صنعتی که پس از پیروزی انقلاب اسلامی در استان اجرا شده است عبارت‌اند از:

- ایجاد و توسعه صنایع نفت، گاز و پتروشیمی
- توسعه طرح‌های بزرگ صنایع فلزی
- ایجاد طرح‌های توسعه نیشکر و صنایع جانبی
- ساخت و تعمیر شناورهای دریایی

همه این موارد نشان‌دهنده رشد و بالندگی بخش صنعت در استان پس از پیروزی انقلاب اسلامی است. تا قبل از انقلاب اسلامی تنها ۴۸ واحد صنعتی با اشتغال ۲ هزار نفر در استان فعال بود که هم‌اکنون به بیش از ۲۳۹۰ طرح صنعتی با اشتغال‌زایی حدود نود هزار نفر رسیده است.

صنایع نفت و گاز: در بخش نفت، گاز و پتروشیمی تا پیش از انقلاب اسلامی ساخت بیشتر تأسیسات نفتی و اکتشاف آن در استان توسط شرکت‌ها و پیمانکاران خارجی انجام می‌شد، اما با پیروزی انقلاب بیشتر این فعالیت‌ها توسط متخصصان و مشاوران داخلی انجام می‌شود. مهم‌ترین تأسیسات نفتی که بعد از انقلاب در استان راه‌اندازی شده عبارت‌اند از: کارخانه بهره‌برداری آب تیمور، گاز مایع مارون، طرح جمع‌آوری گازهای همراه نفت (آماک)، توسعه میدان‌های نفتی آزادگان، پرنج، چهار بیشه و تأسیسات گاز بید بلند ۲.

پتروشیمی: در بخش پتروشیمی، استان به علت داشتن بسترهای مناسب از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است به گونه‌ای که با ایجاد اولین منطقه ویژه تخصصی پتروشیمی در ماهشهر زمینه افزایش تولید در این بخش و ایجاد اشتغال را در سطح استان فراهم کرده است. ایجاد ده واحد پتروشیمی از جمله کارون، امیر کبیر، فتاوران، خوزستان، شهید تندگویان با تنوع تولیدی بالا سند دیگری از افتخارات انقلاب اسلامی محسوب می‌شود. از آنجا که این واحدها تأمین‌کننده صنایع پایین دستی‌اند، به عنوان یکی از مهم‌ترین مزیت‌های سرمایه‌گذاری صنعتی در استان محسوب می‌شوند.

شکل ۱-۶- منطقه ویژه پتروشیمی ماهشهر

بیشتر بدانیم

یکی از دستاوردهای مهم انقلاب اسلامی در زمینه گاز جمع‌آوری ۹۰ درصد از گازهای همراه نفت است که پیش از انقلاب اسلامی ۸۰ درصد این گازها می‌سوخت و به هدر می‌رفت، اما پس از انقلاب اسلامی با اجرای طرح جمع‌آوری گازهای همراه نفت میادین نفتی، آب تیمور، مارون، اهواز و کوپال (آماک) بزرگترین طرح زیست محیطی کشور در بخش نفت و گاز به منظور پیشگیری از انتشار و پخش روزانه بیش از ۷ هزار تن مواد آلاینده هیدروکربنی به اجرا در آمده است.

فعالیت

چرا صادرات مشتقات پتروشیمی بر صادرات نفت خام اولویت دارد؟

شکل ۲-۶- فولاد کویان - اهواز

شکوفایی استان خوزستان پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی

صنایع فلزی و غیرفلزی : صنایع فلزی استان به علت مجاورت با خلیج فارس و دارا بودن منابع سوختی فراوان از شرایط مناسبی برای توسعه برخوردار است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی با ساخت و توسعه چهار کارخانه فولاد با تولید سالانه ۵ میلیون تن، خوزستان سهم عمده‌ای از تولید فولاد کشور را به خود اختصاص داده است.

سایر طرح‌های در دست مطالعه مرتبط با بخش صنایع فلزی استان عبارت‌اند از: مجتمع ذوب و نورد خرمشهر، شرکت نورد و لوله کارون، فولاد شادگان و طرح فولاد اروند. در بخش تولید سیمان سه کارخانه با ظرفیت تولید ۸۳۰۰ تن در روز فعال‌اند.

نیروگاه‌ها : در زمینه آب و برق قبل از پیروزی انقلاب اسلامی تنها دو سد مخزنی دز و شهید عباسپور با مجموع ۶/۶ میلیارد متر مکعب آب وجود داشت، ولی امروزه تعداد این سدها به شش مورد و گنجایش حجم آنها به حدود ۱۸ میلیارد متر مکعب افزایش یافت.

۶ سد مخزنی در مرحله ساخت و ۱۸ سد در دست مطالعه است. کرخه بزرگترین سد خاکی خاورمیانه، کارون ۳ مرتفع‌ترین سد بتنی و سد مسجد سلیمان (گدارلندر) مرتفع‌ترین سد خاکی کشور در استان قرار دارند. این سدها علاوه بر تولید برق کشور نقش مهمی در تأمین آب زمین‌های کشاورزی و صنایع استان را برعهده دارند.

شکل ۴-۶- سد کارون ۳ بلندترین سد بتنی کشور

شکل ۳-۶- سد مسجد سلیمان (گدارلندر) بلندترین سد خاکی کشور

بیش از ۹۵ درصد ظرفیت نیروگاه‌های برق آبی کشور متعلق به خوزستان است و بدین ترتیب مقام اول کشور را در زمینه تولید برق به خود اختصاص می‌دهد. این استان به علت وجود سوخت‌های فسیلی، نیروگاه‌های حرارتی متعددی دارد که با توجه به صنایع متعدد، تراکم زیاد جمعیت و گرمی هوا، دومین مصرف‌کننده برق کشور محسوب می‌شود.

برای مطالعه

جدول ۱-۶- سدهای مخزنی استان در سال ۱۳۸۹

نام سد	موقعیت	نام رودخانه	سطح دریاچه (کیلومتر مربع)
دز	اندیمشک	دز	۶۵
شهید عباسپور	اندیکا	کارون	۵۵
مارون	بهبهان	مارون	۲۰
کرخه	اندیمشک	کرخه	۱۶۰
مسجدسلیمان	مسجدسلیمان	کارون	۲۸
کارون ۳	ایذه	کارون	۴۶
جره	رامهرمز	زرد	۸
بالارود	اندیمشک	کارون	۵/۳
سردشت	دزفول	سردشت	۰/۹
صیدون	باغملک	اعلا	۰/۴
شیرین آب	دزفول	شیرین آب	۲/۲

شکل ۵-۶- نمایی از توسعه نیروگاه حرارتی رامین اهواز

شکوفایی استان خوزستان پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی

صنایع غذایی و جانبی : در صنایع تبدیلی و غذایی با توجه به رشد مصرف، صنایع تبدیلی و غذایی متعددی در استان ایجاد شده است. مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از: صنایع تولید کاغذ و نئوپان، الکل، خوراک دام، لبنیات، صنایع تولید و بسته‌بندی مواد غذایی.

ب) دستاوردهای بخش کشاورزی

گستره فعالیت در زمینه کشاورزی استان دربرگیرنده شاخه‌های متنوعی از تولیدات زراعی - باغی، دام و طیور و شیلات است. مهم‌ترین دستاوردهای استان در زمینه کشاورزی عبارت‌اند از:

مقام اول در تولید محصولات صنعتی کشاورزی (۵۴ درصد از کل تولید کشور)

مقام دوم تولید گندم (۱۲ درصد از کل تولید کشور)

مقام سوم تولید ذرت (۸/۳ درصد از کل تولید کشور)

پس از انقلاب اسلامی مهم‌ترین طرح کشاورزی کشور در سطح استان در قالب هفت مجتمع کشت و صنعت نیشکر به اجرا در آمد. این واحدها عبارت‌اند از:

- کشت و صنعت امام خمینی و دهخدا در روستای شعبیه شوشتر

- کشت و صنعت دعبل خزاعی سلمان فارسی و فارابی در مسیر جاده اهواز به آبادان

- کشت و صنعت امیرکبیر و میرزا کوچک خان در مسیر جاده اهواز به خرمشهر

پس از انقلاب اسلامی با گسترش خدمات روستایی و ترویج روش‌های نوین زراعی، میزان تولیدات کشاورزی و دامی رشد قابل توجهی یافته است.

ج) دستاوردهای بخش خدمات

پس از پیروزی انقلاب اسلامی فعالیت‌های گسترده‌ای جهت خدمت‌رسانی به مردم در استان انجام گرفته است. یکی از زمینه‌های مهم و زیربنایی بخش راه است. این فعالیت‌ها در بخش حمل و نقل زمینی، ریلی، هوایی و دریایی صورت گرفته که مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از:

- احداث محورهای خوزستان به چهار محال و بختیاری از مسیرهای دهدز و اندیکا

- ساخت آزادراه خلیج فارس (اهواز- بندر امام و ماهشهر)

- توسعه اتوبان‌های استان

- توسعه فرودگاه‌های استان

- افزایش ناوگان حمل و نقل ریلی

- خوزستان از نظر حمل کالا در کشور دارای رتبه دوم است.

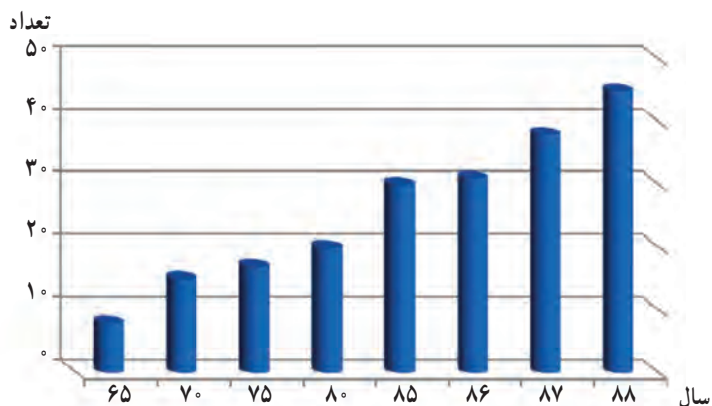

برای مطالعه

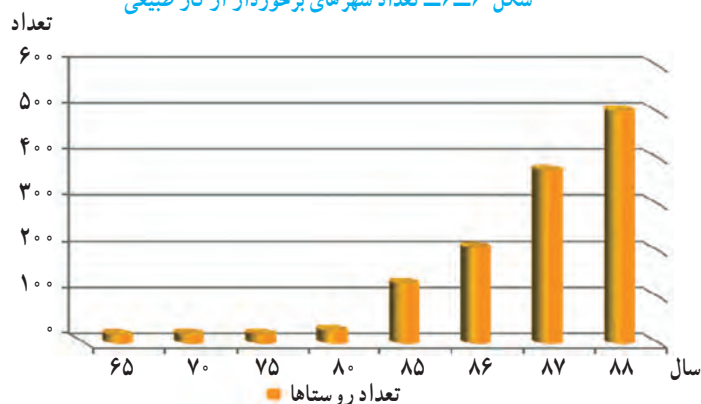
جدول ۲-۶- طول راه‌های استان به کیلومتر در سال ۱۳۸۹

۵۰۶۸	طول راه اصلی و فرعی
۹۹۵۵	طول راه‌های روستایی
۵۷۲	طول بزرگراه
۹۵	طول آزاد راه

در زمینه برق‌رسانی تعداد روستاهای برق دار شده از ۷۵۵ روستا قبل از انقلاب اسلامی به ۲۲۵۰ روستا در سال ۱۳۸۸ افزایش یافته است. با پیروزی انقلاب اسلامی تحول چشمگیری در زمینه گازرسانی به شهرها و روستاهای استان انجام گرفته است. در حال حاضر مناطق برخوردار از گاز طبیعی در استان به بیش از ۴۵ شهر و ۳۸۵ روستا می‌رسد.

شکل ۶-۶- تعداد شهرهای برخوردار از گاز طبیعی

شکل ۶-۷- تعداد روستاهای برخوردار از گاز طبیعی

شکوفایی استان خوزستان پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی

شکل ۹-۶- فرودگاه بین‌المللی اهواز

شکل ۸-۶- توسعه و احداث جاده‌های روستایی

بیشتر بدانیم

خوزستان به علت قرارگیری در یکی از مهم‌ترین مبادی ورودی - خروجی کالا و اتصال به شبکه ریلی کشور نقش مهمی در حوزه ترانزیت کالا و تأمین نیازهای کشور دارد. در دوران دفاع مقدس، راه آهن مهم‌ترین شریان ارتباطی در تدارک و پشتیبانی جبهه‌های جنوب بود.

یکی از ابعاد توسعه همه جانبه استان علاوه بر گسترش آموزش عمومی، رشد فعالیت‌های علمی و آموزشی در دانشگاه‌ها بوده است. طبق آمار موجود میزان باسوادی از ۴۰ درصد در سال ۱۳۵۵ به ۷۴ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است. در بخش آموزش عالی نیز واحدهای دانشگاهی رشد زیادی داشته است.

برای مطالعه

جدول ۳-۶- میزان باسوادی افراد بالای ۶ سال در استان

سال	میزان باسوادی (درصد)
۱۳۵۵	۴۰
۱۳۶۵	۵۰
۱۳۷۰	۵۶
۱۳۷۵	۶۵
۱۳۸۵	۷۵

از دستاوردهای مهم انقلاب اسلامی ارتقای شاخص‌های بهداشتی - درمانی است. توسعه مراکز و پایگاه‌های بهداشتی و درمانی به خصوص در مناطق روستایی موجب کاهش مرگ و میر کودکان و همچنین مادران باردار شده است. با پیروزی انقلاب اسلامی تعداد بیمارستان‌ها از ۲۳ به ۵۱ واحد افزایش و استان در زمینه کنترل و پیشگیری بیماری‌های خطرناک از جمله وبا و فلج اطفال به موفقیت‌های چشمگیری دست یافته است. در خصوص تولید مواد غذایی و لوازم بهداشتی با ایجاد آزمایشگاه‌های پیشرفته بر فعالیت کارخانه‌های تولید نظارت می‌شود.

برای مطالعه

جدول ۴-۶- مقایسه برخی از شاخص‌های درمانی و سلامت استان

عنوان	سال	۱۳۵۷	۱۳۸۷
بیمارستان‌ها و مؤسسات درمانی	۲۳	۵۱	
تخت‌های بیمارستانی	۴۱۴۷	۷۵۵۸	
آزمایشگاه‌ها	۲۳	۲۴۷	
پایگاه‌های فوریت‌های پزشکی و مراکز اورژانس	۴	۱۰۶	
داروخانه‌ها	۹۳	۵۶۰	
شبکه‌های بهداشت و درمان	۱۳	۲۲	
مراکز توانبخشی	-	۱۹۸	
مراکز پرتونگاری	۴۲	۱۳۰	
پزشک عمومی	۴۲۰	۹۱۱	
پزشک متخصص	۳۰۰	۷۷۰	

با پیروزی انقلاب اسلامی فعالیت‌های گسترده‌ای در زمینه توسعه ارتباطات در استان انجام شده که مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از: افزایش تعداد مشترکین تلفن‌های ثابت و همراه، راه‌اندازی دفاتر خدمات ارتباطی روستایی و شهری، ایجاد شبکه فیبر نوری و اینترنت.

جدول ۵-۶- مقایسه عملکرد مخابرات استان

عنوان	عملکرد سال ۵۷	عملکرد سال ۸۹
تعداد شماره تلفن ثابت	۶۰۷۵۰	۹۶۷۲۵۲
تعداد شماره تلفن همراه	۰	۱۷۲۳۳۲۶
تعداد تلفن همگانی شهری و روستایی	۲۳۵	۱۵۳۳۴
ارتباط رسانی به روستاها	۳	۲۹۴۶
دفاتر I.C.T روستایی	۰	۴۰۴
سایت B.T.S تلفن همراه	۰	۹۳۲
واگذاری دیتا	۰	۲۰۷۲ پورت پرسرعت
کابل کنشی فیبر نوری	۰	۵۶۰۸۵۰۷ کیلومتر

در بخش صدا و سیما دومین ایستگاه رادیویی کشور در سال ۱۳۳۶، در آبادان آغاز به کار کرد. پس از انقلاب اسلامی جهت تعالی معنوی جامعه، تقویت فرهنگ بومی و محلی و ارتقای آگاهی عمومی در سال ۱۳۷۷ شبکه سیمای مرکز استان افتتاح شد. این رسانه عمومی در حال حاضر دارای ۱۶۹ ایستگاه تلویزیونی مشتمل بر ۴۳۲ فرستنده است. در حال حاضر بیشتر نقاط استان زیر پوشش شبکه صدا و سیما قرار دارد.

در زمینه عمران شهری در برخی از شهرهای استان طرح‌های جامع و هادی به اجرا گذاشته شده است. این طرح‌ها در شهرهای بزرگ با محوریت ایجاد و توسعه بزرگراه‌ها، پل‌ها و جاده‌های ساحلی فضای مناسبی را برای فعالیت‌های شهری و رفاه شهروندان فراهم نموده است، اگرچه تا رسیدن به شرایط مطلوب‌تر تلاش بیشتری لازم است.

شکل ۱۰-۶- جاده ساحلی در حاشیه کارون - اهواز

توسعه عمران روستایی و محرومیت زدایی یکی از دستاوردهای انقلاب اسلامی بوده است. در بخش عمران روستایی مهم ترین اقدامات انجام شده در استان عبارت اند از:

- بهسازی سکونتگاه های روستایی
- اجرای طرح های هادی روستایی
- صدور اسناد مالکیت در روستاها

برای مطالعه

جدول ۶-۶- توسعه و عمران روستایی در استان در سال ۱۳۸۹

تعداد	ویژگی های روستا
۱۴۶۹	روستاها دارای طرح هادی
۱۰۲۸	روستاها بهسازی شده
۱۲۶۱۲۰	صدور سند مالکیت روستایی

آیا می دانید

طرح هادی روستایی طرحی است که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، چگونگی توسعه فیزیکی روستا را در آینده مشخص می کند.

درس ۱۵ چشم انداز استان در افق ۱۴۰۴

استان خوزستان با داشتن امکانات مختلف طبیعی و انسانی قابلیت مناسبی برای توسعه دارد. براین اساس مهم ترین موضوعاتی که در آینده برطبق سند چشم انداز توسعه استان (افق ۱۴۰۴) در بخش های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در نظر گرفته شده است به شرح زیر است:

آموزش

- اولویت ویژه در تخصیص اعتبارات به آموزش و پرورش استان
- ارتقای سطح فرهنگ عمومی
- جذب نیروی انسانی کارآمد جهت آموزش در استان
- ارتقای سطح دانش مدیران آموزشی
- گسترش کمی و کیفی فضاهای آموزشی و پژوهشی
- توسعه آموزش های فنی و حرفه ای

بیشتر بدانیم

صنعت و معدن

- حمایت از دانشگاه ها جهت انتقال فناوری به مراکز صنعتی
- اولویت بندی مناطق محروم و کمتر توسعه یافته برای اجرای برنامه ها
- حمایت و تشویق و کمک به توسعه صادرات صنعتی از استان
- تولید نفت و گاز با رعایت اصل حفاظت از مخازن

کشاورزی

- برنامه ریزی و مدیریت منابع آب
- آموزش نیروی انسانی در جهت افزایش بهره وری
- گسترش فناوری های جدید
- توسعه خدمات حمایتی
- استفاده از الگوی کشت مناسب
- تولید محصول براساس نیاز

بیشتر بدانیم

راه و ترابری

- تجهیز پایانه‌های باربری و مسافربری
- احداث و تکمیل آزاد راه‌ها و خطوط ریلی خوزستان - فارس و خوزستان - چهارمحال و بختیاری
- دو خطه و برقی کردن محورهای سه گانه راه آهن استان
- توسعه و تجهیز فرودگاه‌های بین‌المللی اهواز و آبادان
- مطالعه اتصال شبکه راه آهن استان به راه آهن کشور عراق

صدا و سیما

- برنامه‌ریزی محتوایی براساس افق رسانه ملی
- تلاش برای افزایش میزان مخاطبان و رضایت‌مندی آنها
- توجه به تولیدات بومی و محلی
- توجه ویژه به شهرستان‌ها و نیز توجه به تولیدات فاخر در ساختارهای مختلف تلویزیون اعم از سریال، تله تئاتر، سینمایی، مستند، داستانی، نماهنگ و انیمیشن
- توسعه، ارتقا و بهسازی کمیت و کیفیت سیستم‌ها و تجهیزات دریافت و ارسال سیگنال‌های صوتی و تصویری

محیط زیست

- تهیه طرح جامع فضای سبز استان
- مشارکت در شکل‌گیری تشکل‌های غیردولتی در زمینه حفاظت از محیط زیست
- ساماندهی تالاب‌های استان
- احداث پاسگاه‌های محیط بانی

گردشگری

- ایجاد و توسعه مناطق ویژه گردشگری
- گسترش فضای سبز شهری
- توسعه امکانات اقامتی در کنار مراکز گردشگری
- تربیت نیروی متخصص و راهنما
- گسترش مؤسسات گردشگری در سطح استان

بیشتر بدانیم

بازرگانی

- رفع موانع تجاری و حمایت از مشارکت بخش خصوصی
- توسعه و تجهیز منطقه آزاد تجاری - صنعتی اروند (آبادان - خرمشهر)
- ایجاد بازارچه‌های مرزی جزابه و شلمچه

بهداشت و درمان

- توسعه و تجهیز دانشگاه جندی شاپور اهواز
- ایجاد و تکمیل بخش‌های فوق تخصصی تشخیصی و درمانی
- توجه ویژه به طرح پزشک خانواده

تربیت بدنی

- توسعه ورزش‌های همگانی
- توجه خاص به ورزش بانوان
- زمینه‌سازی ایجاد باشگاه‌های خصوصی ورزشی

بیشتر بدانیم

منطقه آزاد اروند (آبادان - خرمشهر)

معرفی منطقه آزاد اروند

منطقه آزاد اروند در چهارم مردادماه سال ۱۳۸۳ فعالیت خود را به‌طور رسمی آغاز کرد. این منطقه بخش‌هایی از شهرستان آبادان و خرمشهر که دارای زیرساخت‌های صنعتی، تجاری و توریستی است را در خود جای داده و موقعیتی ممتاز نسبت به سایر نقاط کشور دارا است. این موقعیت ممتاز یک نگاه ملی است. منطقه آزاد تجاری، صنعتی اروند می‌رود تا به بزرگ‌ترین منطقه تجاری، صنعتی و گردشگری خاورمیانه تبدیل شود.

منطقه اروند در شمال غربی خلیج فارس در محل تلاقی اروند رود و کارون واقع و دارای مرز مشترک با کشورهای عراق و کویت است. این منطقه از دیرباز به دلیل وجود آب شیرین فراوان و رودهای بهمنشیر، کارون و اروند، امکانات حمل و نقل جاده‌ای، ریلی، دریایی و هوایی به داخل و خارج کشور و با وجود فرودگاه بین‌المللی پیشرفته آبادان و به دلیل فاصله کم با کشورهای هم‌جوار از مزیت‌های منحصر به فرد منطقه آزاد اروند است.

تقدیر و تشکر

گروه مؤلفان کتاب استان شناسی خوزستان مراتب تشکر و قدردانی خود را از شورای برنامه ریزی گروه جغرافیای دفتر برنامه ریزی و تألیف کتاب های درسی، گروه تکنولوژی و گروه های آموزشی استان، گروه های درسی جغرافیا، تاریخ و علوم اجتماعی استان و کلیه کسانی که با ارائه نظرات و پیشنهادهای سازنده خود ما را در تدوین این کتاب یاری کرده اند اعلام می دارد.

همچنین از مساعدت و همکاری سازمان های ذیل که در امر جمع آوری اطلاعات با ما همکاری لازم را داشته اند سپاس گذاری می شود.

استانداری خوزستان

شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب

سازمان جهاد کشاورزی استان

سازمان صنایع و معادن استان

سازمان آب و برق خوزستان

سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان

سازمان حفاظت محیط زیست استان

سازمان حمل و نقل پایانه های استان

سازمان فضایی ایران

بنیاد حفظ و نشر ارزش های دفاع مقدس

اداره منابع طبیعی استان

اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی استان

اداره راه و ترابری استان

مرکز بررسی ها و مطالعات راهبردی سازمان بنادر و دریانوردی وزارت راه و شهرسازی

